

Versterk en monitor de financiële positie van studenten

In 2015 werd een maatregel genomen die grote gevolgen heeft voor studenten. Onder het motto *'een studie is investeren in jezelf'* nam de politiek het besluit dat de basisbeurs voor studenten aan hogescholen en universiteiten werd afgeschaft. Vanaf dat moment was het overgrote deel van de studenten genoodzaakt om geld te lenen en dus meer schulden te maken middels het 'sociaal leenstelsel' om hun studie te bekostigen. Met slechts één muisklik nemen jongeren nu een beslissing die grote gevolgen heeft voor hun toekomst.

Inmiddels zijn we een aantal jaar verder. Een grote schuld op jonge leeftijd is het nieuwe normaal geworden voor studenten. Een generatie die in de schulden start op de arbeidsmarkt. CNV Jongeren en het ISO zien een aantal zorgwekkende signalen:

- De gemiddelde studieschuld van studenten zal stijgen van 15.000 euro naar 21.000 euro onder het sociaal leenstelsel, verwacht het Centraal Plan Bureau (CPB)¹;
- Aankomende studenten worden niet voldoende voorgelicht, blijkt uit onderzoek van het Nibud²;
- Er zijn te weinig mogelijkheden voor (voormalig) studenten om kosteloos financieel advies in te winnen;
- De opgebouwde studieschuld heeft een lange nasleep, zo wordt het voor jongeren moeilijker om een toereikende hypotheek aan te vragen³;
- De regering is voornemens de rente op studieschulden te verhogen⁴;
- Concluderend: steeds meer studenten gaan gebukt onder de gevolgen van het leenstelsel.

Wij als alliantie vinden dat dit niet langer zo kan. Dit leenstelsel móét socialer worden. Wij komen daarom met een integrale aanpak om knelpunten bij het aangaan van een studielening, tijdens de lening en na de lening op te lossen. Zolang de basisbeurs niet terugkomt, zien wij de volgende maatregelen voor ons. In dit stuk presenteren CNV Jongeren en het ISO voorstellen om binnen het huidige systeem verbeteringen te laten plaatsvinden. Verder vinden wij het belangrijk dat niemand leenangst wordt aangepraat, zeker niet bij kwetsbare groepen, maar dat studenten wel eerlijk wordt voorgehouden wat de consequenties zijn van een lening.

Een grote studieschuld: hoe kunnen we de financiële last verlichten voor studenten en afgestudeerden?

1. Verbreed de aanvullende beurs zodat meer studenten hier aanspraak op kunnen maken.

Het verbreiden van de aanvullende beurs houdt in dat studenten eerder in aanmerking komen voor een aanvullende beurs en dat meer studenten met een relatief minder sterke financiële positie ondersteund

¹ Aflossing en inkomenseffecten studievoorschot (2014). CPB. Dit bedrag is een prognose van het Centraal Planbureau (CPB) in 2014 over de gemiddelde studieschuld na invoering van het sociaal leenstelsel.

² Studentonderzoek 2017, achtergrondstudie bij de Handreiking Student & Financiën (Nibud).

³ Hypotheek en Studieschuld (ISO). <http://www.iso.nl/website/wp-content/uploads/2018/08/Hypotheek-Studieschuld-ISO-Augustus-2018.pdf>

⁴ Regeerakkoord Kabinet-Rutte III 2017: 'Vertrouwen in de toekomst'.

worden door de overheid. Wij roepen ertoe op dat de aanvullende beurs verbreed wordt. Het moet daarnaast makkelijker worden om het peiljaar te verleggen.

2. Verhoog de rente op studieschulden niet.

Het wetsvoorstel van het Kabinet-Rutte III om de rente op studieschulden te verhogen door deze te koppelen aan 10-jaar staatsobligaties dient geen enkel doel, behalve het verbeteren van de financiële positie van de overheidsfinanciën in den brede. Het wetsvoorstel geeft aan dat gedragseffecten niet onderzocht zijn, dat het huidige studiefinancieringssysteem niet onhoudbaar is en dat er geen advies van onafhankelijke partijen aan ten grondslag ligt. Daarom moet het wetsvoorstel van tafel, zodat studenten niet geconfronteerd worden met een 0,78 procent gemiddeld hogere rente, hetgeen hen duizenden euro's extra gaat kosten.

3. Maak de rente op studieschulden fiscaal aftrekbaar.

Daarnaast roepen wij op om de rente op studieschulden fiscaal aftrekbaar te maken. Door de rente niet te verhogen en de rente op studieschulden fiscaal aftrekbaar te maken laat de overheid zien dat zij niet financieel garen wil spinnen bij studenten en dat studeren wordt gezien als een aantrekkelijke investering in je toekomst. Bij de inkomstenbelastingopgave zou een post moeten worden gecreëerd waar studenten en afgestudeerden hun rentekosten van het afgelopen jaar kunnen opgeven en dat fiscaal kunnen aftrekken van hun inkomen. Daarmee gaan de maandlasten voor afgestudeerde studenten omlaag en wordt een studie meer gezien als een investering die zich een leven lang terugbetaalt.

4. Zorg ervoor dat studenten met een studieschuld kans hebben op de koopwoningmarkt.

Starters met een studieschuld hebben een veel te kleine kans op de woningmarkt. Dit komt deels omdat studieschuld te zwaar meeweegt bij een hypotheekaanvraag: een studieschuld van 21.000 euro zorgt voor een gemiddeld meer dan 25.000 euro lagere hypotheek. CNV Jongeren en het ISO roepen daarom tot twee dingen op: reken met de actuele studieschuld van een voormalig student en niet met de oorspronkelijke, totale studieschuld en verlaag de wegingsfactor voor studieschulden bij een hypotheekaanvraag. Een euro studieschuld zou in ieder geval niet meer dan een euro hypotheekverlaging moeten betekenen.

Het aangaan van een studieschuld: hoe kunnen we studenten en aankomende studenten beter voorlichten?

5. Creëer bewustzijn in de voorfase op middelbare scholen en het mbo.

Er zouden meer lespakketten en overheids campagnes ontwikkeld moeten worden die ervoor zorgen dat aankomende studenten op de hoogte zijn van de voorwaarden en gevolgen van het aangaan van een studielening. De lespakketten en campagnes moeten hierbij gericht zijn op de verschillende leerniveaus. Hierbij moet ingegaan worden op onder andere de consequenties van een studieschuld tijdens het aflossen en op een toekomstige hypotheek. Ook moet de draagkrachtregeling uitgelegd worden en moeten in de lespakketten ook andere toeslagen die verkregen kunnen worden, worden uitgelegd.

6. Check de kennis van studenten wanneer zij een lening aangaan bij de DUO.

Momenteel hoeven studenten maar twee keer op een knop te drukken en is hun lening een feit. Deze studenten zouden beter voorgelicht moeten worden binnen MijnDUO over de gevolgen van een studieschuld. Een voorbeeld kan zijn dat MijnDUO uitrekent wat de gemiddelde maandlasten na de studie worden als een student het voorgenomen te lenen maandbedrag een aantal jaar achter elkaar leent.

7. Zorg voor gratis financieel advies op maat.

Het is moeilijk om gratis financieel advies te krijgen als student. Studenten kunnen een beter financieel plan maken als zij gebruik kunnen maken van gratis studieschuldadviseurs bij de DUO, die hen kunnen voorlichten over de voorwaarden en gevolgen van een studielening. Dit zou met name studenten helpen die geen financieel advies van hun ouders of derden krijgen voor of tijdens hun studie.

8. Onderzoek hoeveel studenten de aanvullende beurs niet aanvragen terwijl ze er wel recht op hebben.

Als de ouders/verzorgers van studenten niet genoeg kunnen meebetalen aan de opleiding, kunnen studenten een aanvullende beurs aanvragen. Op die manier worden studenten met een minder sterke financiële positie tegemoetgekomen en hoeven zij uiteindelijk minder geld erbij te lenen. Het is denkbaar dat niet iedere student die hier recht op heeft, ook daadwerkelijk op de hoogte is van de aanvullende beurs. CNV Jongeren en ISO roepen ertoe op dat uitgezocht gaat worden hoe hoog het percentage is van studenten die wel recht hebben op de aanvullende beurs, maar hem niet aanvragen.

Tijdens het opbouwen van de studieschuld: hoe kunnen we studenten tijdens het lenen helpen?

9. Geef alle lenende studenten ieder jaar een update in de e-mail vanuit MijnDUO over de te verwachten maandlast bij het huidige leengedrag, uitgesplitst naar het prestatiebeursgedeelte en het leengedeelte.

Wij merken als organisaties dat studenten soms bijna een angst hebben om hun studieschuld te bekijken of soms niet goed weten dat het prestatiebeursgedeelte niet terugbetaald hoeft te worden als zij hun studie binnen tien jaar halen. CNV Jongeren en het ISO denken dat het een goed idee is als studenten ieder jaar toegestuurd krijgen wat hun te verwachten maandlast is bij het huidige leengedrag, zodat studenten er ook meer actief mee bezig kunnen zijn. Dit moet uitgesplitst worden naar het prestatiebeursgedeelte en het leengedeelte. We krijgen bovendien vaak signalen dat studenten schrikken van de hoogte van hun studieschuld en in verwarring raken, omdat op de beginpagina in MijnDUO de totale studieschuld niet uitgesplitst wordt naar prestatiegedeelte en leengedeelte. Wij adviseren met klem dat de DUO in al hun communicatie het prestatie- en leengedeelte gaat splitsen.

10. Laat studenten specifiek terugkomen in koopkrachtberekeningen.

Studenten komen nauwelijks terug in de jaarlijkse koopkrachtramingen van het CPB, die zeer invloedrijk zijn. Deze ramingen gebruikt de regering namelijk om ervoor te zorgen dat er een relatief eerlijke verdeling is tussen verschillende inkomensgroepen als het gaat om koopkrachtstijging. Studenten moeten hierbij relevanter worden, want wij zijn een groep van meer dan 700.000 Nederlanders. Ondanks dat de koopkracht van studenten er niet florissant bijstaat, neemt het CPB huishoudens met een inkomen onder 63 procent van het netto wettelijk minimumloon niet mee in koopkrachtberekeningen. Studenten vallen daar vaak onder, waardoor hun koopkracht te weinig serieus wordt genomen in koopkrachtberekeningen. Wij roepen op om studenten volwaardig mee te nemen in de koopkrachtberekeningen. Ook moeten studenten worden opgenomen in de berekeningen van het Nibud wanneer zij voor honderd verschillende huishoudens in Nederland de koopkracht berekent.

Conclusie

CNV Jongeren en het ISO zijn zolang de basisbeurs niet terugkeert, bereid om mee te denken over oplossingen die er nu nodig zijn binnen het studiefinancieringssysteem. Wij staan met dit stuk voor een constructief gesprek met allerlei partners in het onderwijsveld zoals de DUO, het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de politiek, over een betere voorlichting en een sterkere financiële positie van studenten. Dit stuk is daar de aanzet toe. Het allerbelangrijkste voor ons is het uitgangspunt dat studeren een investering in je toekomst is en dat de overheid dit moet stimuleren, in plaats van bestraffen met financiële maatregelen die studeren duurder maken.